

ทำนองลำสวดพระมาลัยของชาวบางสระแก้ว อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี
Phra Malai's Melody : A Funeral Musical Chant at Bangsakao Village
Amphoe Laem Sing Chanthaburi

ประธาน ธีัญญาชาติ, พิสุทธิ์ การบุญ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

ทำนองลำสวดพระมาลัยของชาวบางสระแก้ว อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยใช้หลักการวิจัยทาง มนุษยดุริยางควิทยา (Ethnomusicology) กำหนดจุดมุ่งหมายของการวิจัยไว้ 3 ข้อ ผลการวิจัยพบว่า

1. ประวัติความเป็นมาของคณะลำสวด และประเพณีลำสวดพระมาลัยของชาวบางสระแก้ว ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ.2520 มีสมาชิกเริ่มต้น 10 คน แต่เดิมเป็นการสวดพระมาลัยโดยร่วมอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ตายไม่มีค่าตอบแทน ปัจจุบันมีการรับค่าตอบแทน คี้นละ 3,500 บาทขึ้นไป สมาชิกทุกท่านสามารถรับงานแสดงได้ ประเพณีการแสดงลำสวดมีขั้นตอนการแสดง คือ เริ่มจากพิธีไหว้ครู สวดบทพระมาลัยกรณีบทต้น บทพระมาลัย และบทเปรตสั่ง ความเชื่อของการแสดงลำสวด คือ ห้ามฝึกหัดลำสวดในบ้าน ห้ามนำพระมาลัยเข้าบ้าน ยกเว้นมีงานศพเท่านั้น

2. องค์ความรู้ที่บันทึกเป็นโน้ตไทยและโน้ตสากลทำนองลำสวดพระมาลัยชาวบางสระแก้ว แบ่งออกเป็น 3 หมวด คือ หมวดบทพระมาลัยกรณีบทต้น มีจำนวน 2 บทเพลง หมวดพระมาลัย มีจำนวน 27 บทเพลง และหมวดบทเปรตสั่ง มีจำนวน 3 บทเพลง

3. รูปแบบของบทสวดพระมาลัย มีโครงสร้างของทำนองสวด แบ่งออกเป็น 3 หมวด คือ หมวดกรณีบทต้น เป็นบทบาลี และบทแปล ดันเสียงจะนำบทบาลีเป็นทำนองสวด และลูกคู่จะรับทำนองสวดผสมกับบทบาลีและบทแปลต่อเนื่องกันไปจนกระทั่งจบแต่ละบท หมวดบทพระมาลัย จะมีโครงสร้างลักษณะเป็นท่อนเพลง 1 ท่อน ดันเสียงจะขึ้นนำ 4 - 8 ท้องเพลง ลูกคู่รับทำนองสวดและบทพระมาลัยผสมผสานกัน โดยใช้ทำนองเดิมที่กำหนดไว้ในแต่ละบท และเปลี่ยนบทสวดครั้งละ 1 บาท หรือ 1 บทตามความยาวของบทสวด เพลงละ 4 - 12 เที้ยว ส่วนหมวดบทเปรตสั่ง จะใช้ทำนองเพลงที่มีโครงสร้าง 1 และ 2 ท่อน ขับร้องตามบทสวด และมีทำนองรับหลังจากจบแต่ละบทตามท่อนเพลงที่ขับร้อง

บันไดเสียงที่ใช้ในบทสวดและบทเพลงพระมาลัยของคณะชาวบางสระแก้ว อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี ประกอบด้วย บันไดเสียง โด, มี, ฟา, ซอล, ลา และที

ความหมายและคุณค่าทางวัฒนธรรมของบทพระมาลัย ในบทพระมาลัยที่คณะลำสวด ชาวบางสระแก้วที่ใช้สวด จะกล่าวถึงพระมาลัยซึ่งเป็นพระอรหันต์ ได้เสด็จลงไปยังนรก เพื่อโปรดบรรดาเปรตทั้งหลาย ซึ่งได้รับผลกระทบต่างๆ ที่ตนได้ทำเมื่อครั้งเป็นมนุษย์ บรรดาเปรตทั้งหลายได้สั่งความกับพระมาลัย ให้นำความทุกข์ที่ตนได้รับนั้นมาบอกแก่ญาติยังเมืองมนุษย์ เพื่อให้เร่งทำความดีและทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ เพื่อจะได้พ้นทุกข์ คุณค่าของบทพระมาลัยนี้ ส่งผลถึงวัฒนธรรมของคนไทย ให้ทำความดี ละเว้นความชั่ว เมื่อมีญาติทั้งหลายเสียชีวิต ก็จะมีประเพณีบำเพ็ญกุศล เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ที่วายชนม์ไป ซึ่งเป็นประเพณีที่ดีจนถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ : ทำนองลำสวด, ชาวบางสระแก้ว, บทกรณีบทต้น, บทพระมาลัย, บทเปรตสั่ง

Abstracts

Phra Malai chanting of Bangsakao village, Amphoe Laem Sing, Chanthaburi province, the researcher used the principle of ethnomusicology research to set 3 objectives as follows Research found that

1. The history of chanting troupe and tradition of Bangsakao village established in 1977. There were only 10 initial members and donated merit to the person who passed away without expenditure. At present, they request Bht.3,500 or more for the expenditure. The members can get chanting by their own. The steps of chanting tradition begin from teacher salutation by chanting Phra Malai then, Phra Malai chapter, and Pret Sang chapter. The belief of dancing and chanting is prohibition of dancing and chanting practice and bringing Phra Malai in the house except for funeral.

2. The knowledge that reports in Thai and western note, Phra Malai chanting melody of Bangsakao village divided into 3 categories as Phra malai chapter for the beginning chant having 2 music. There are 27 music for Phra Malai's melody and 3 music for Pret Sang.

3. The format of Phra Malai chanting: structure of chanting melody divided into 3 categories as Pali and translation chapter for the beginning chapter, the precentor chants in Pali chanting melody and the refrain responses chanting melody alternated with Pali and the transition chapter and chant continually till each psalm end. The character structure of Phra Malai chanting chapter has 1 piece of music, precentor will lead 4 - 8 measures and the refrain responses the chanting melody and Phra Malai psalm alternately by using the old melody defined in each psalm. There is the compensation in changing chanting psalm for 1 Bath or 1 chapter according to the length of psalm and chant for 4 - 12 times. The Pret Sang chapter uses melody which having 1 and 2 pieces, chant along the psalm and having responsive melody after psalm end according to the piece of song.

The music scale that used in Phra Malai psalm and song of Bangsakao village, Amphoe Laem Sing, Chanthaburi province composes of Do, Me, Fa, Sol, La and Ti.

The meaning and cultural value of Phra Malai psalm ; In the Phra Malai psalm at Bangsakao chanting troupe mentions that Phra Malai (Saint) went to the hell to help hungry ghosts. Hungry ghosts asked Phra Malai telling their suffering to their families who living in human world. Their relatives would make good and make of merits for the hungry ghosts in order to be free from suffering. This value of Phra malai effects the culture of Thai people to make good, ignore the evil. When the relatives die, the merit tradition will be made to donate merit for the deceased. This tradition has made up to now.

Keywords : Pret Sang chapter , The format of Phra Malai chanting , beginning chapter , Bangsakao village , A Funeral Musical Chant

บทนำ

มนุษย์ทุกเผ่าพันธุ์มีวิถีชีวิตแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมทางสังคม วัฒนธรรมทางดนตรี และพิธีกรรมทางศาสนาของมนุษย์ล้วนมีความแตกต่างกันไปตามองค์ประกอบทางสังคม และวัฒนธรรมของตนทั้งในด้านเครื่องดนตรี ท่วงทำนอง ลีลาในการขับร้อง เนื้อหาของบทเพลง บทสวด ที่ประกอบพิธีกรรม บทสวดเพื่อรักษาผู้ป่วย เพื่อความบันเทิง และก่อให้เกิดพลังในการทำกิจกรรมต่างๆ ในวิถีชีวิตลักษณะของดนตรีแม้ว่าจะเป็นชาติเดียวกัน แต่ก็แตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณี ความรู้สึกนึกคิด และวัตถุซึ่งเป็นสื่อแสดงออก สำหรับดนตรีของแต่ละท้องถิ่นเรียกว่า ดนตรีประจำถิ่น ส่วนดนตรีพื้นเมือง เป็นบทเพลงบทร้อง ที่มีรูปแบบง่ายๆ เช่น บทเพลงกล่อมเด็ก บทสวด ไปจนถึงระดับที่ยากขึ้น ทั้งเครื่องดนตรี วงดนตรี การขับร้อง ตลอดจนการแสดง การเต้นรำต่างๆ (ปัญญา รุ่งเรือง, 2521)

การศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นนอกเหนือจากการศึกษาด้านวัฒนธรรมแล้วยังมีวัฒนธรรมอื่นๆ ที่คล้ายคลึงกัน เช่น พิธีกรรม ประเพณีต่างๆ ล้วนแต่ประกอบไปด้วย บทเพลง พิธีกรรม และสิ่งประกอบอื่นๆ ที่อยู่ในค่านิยมของกลุ่มชนนั้นๆ ซึ่งสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ คติชาวบ้าน ลักษณะคำประพันธ์ ภาษา ทำนองเพลง และเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน (กาญจนา อินทรสุวานนท์, 2532)

ประเทศไทยถือว่าเป็นชาติหนึ่งที่มีศิลปวัฒนธรรมและประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ซึ่งเป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรือง ศิลปวัฒนธรรมประจำชาติไทย มีการถ่ายทอดให้แก่ลูกหลานจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งและถือปฏิบัติสืบทอดกันมา วัฒนธรรมเป็นมรดกของสังคมที่ได้รับการขัดเกลาให้เป็นแบบแผนพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้จากการอบรมสั่งสอน ทำให้สังคมมีระเบียบแบบแผนและมีความสุข (สุพัตรา สุภาพ, 2523)

เพลงพื้นบ้านเป็นวัฒนธรรมดนตรีที่มีต้นกำเนิดมาจากเพลงร้อยกรอง มาจากผู้แต่งที่เป็นชาวบ้าน เพลงพื้นบ้าน ภาคกลางของไทยมีมากมายสามารถแยกแยะได้หลากหลายบทเพลง ซึ่งมีลีลาทำนองที่แตกต่างกัน และเพลงพื้นบ้านก็มีลักษณะเฉพาะของเพลงหลายประการ เช่น ลีลาทำนอง ภาษาที่ใช้เป็นภาษาพูด เป็นคำประพันธ์ประเภท มุขปาฐะ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ความเชื่อต่างๆ คติสอนใจ โอกาสในการร้องมีทั้งงานบุญงานกุศลในงานเทศกาลต่างๆ (กาญจนา อินทรสุวานนท์, 2532)

ในชุมชนต่างๆ ย่อมมีชีวิตที่ควบคู่ไปกับวัฒนธรรมประเพณี เช่น ประเพณีเกี่ยวกับช่วงวัยของชีวิต ตั้งแต่เกิดถึงตาย ได้แก่ ประเพณีขึ้นอุในระยยะวัยทารก ประเพณีโกนผมไฟ ประเพณีโกนจุก ประเพณีแต่งงาน ประเพณีบรรพชา ประเพณีทำบุญขึ้น

บ้านใหม่ และประเพณีการบำเพ็ญกุศลศพ ในช่วงท้ายของชีวิต ประเพณีการสวดมาลัยเป็นประเพณีช่วงบั้นปลายของชีวิต ซึ่งเป็นประเพณีประจำงานศพ แต่เดิมพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้สวดต่อจากการสวดพระอภิธรรม แล้วพระที่สวด มีจำนวน 4 รูป หรือ 1 เติง ใช้ตาลปัตรบังหน้า บทสวดได้จากหนังสือมาลัย หรือที่เรียกว่า พระมาลัยคำสวด หนังสือดังกล่าวนี้ เป็นสมุดข่อยหรือสมุดไทย ยาวเกือบ 1 เมตร ตัวอักษรที่บันทึกใช้ขอมไทย โดยมีขอมบาลีแทรกบ้าง มักมีภาพประกอบอย่างสวยงาม เนื้อเรื่องเป็นธรรมะสั่งสอนให้ผู้ฟังสะดุ้งกับบาปกลัวกุศลเรื่องพระมาลัยมีอิทธิพลเป็นอย่างมากต่อความเชื่อของคนไทยในเรื่อง นรก สวรรค์ บาป บุญ คุณ โทษ คือ เชื่อว่าเมื่อทำบาปก็จะได้ผลตอบแทนที่ไม่ดีคือ ตกนรก ส่วนเมื่อทำบุญทำทานอันเป็นความดีก็จะได้ผลตอบแทนที่ดีคือ ได้ขึ้นสวรรค์ เป็นต้น เช่นเดียวกับเรื่อง ไตรภูมิ พระร่วง พระมาลัยเป็นเรื่องที่จะกระตุ้นเตือนใจของผู้คนได้ให้ละบาปทางกาย วาจา ใจ ให้ใคร่อยากทำบุญกุศล อันจะดับบันดาลให้ตนได้ไปสวรรค์นิพพานในภายภาคหน้าทั้งนั้นการสวดพระมาลัยเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้าน มีบทบาทหน้าที่และเป็นเครื่องแสดงเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชน มีการสืบทอดถ่ายทอดจากปากต่อปาก สืบต่อกันมา โดยไม่มีการขีดเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร จึงจัดเป็นมุขปาฐะซึ่งเป็นแขนงหนึ่งของคติชนวิทยาหรือคติชาวบ้าน เรื่องพระมาลัยนั้น นอกจากจะมีความแพร่หลาย ในประเทศไทย ดังกล่าวแล้ว ยังมีเป็นที่รู้จักกันดีในประเทศใกล้เคียงที่นับถือพระพุทธศาสนา เช่น พม่า ลาว และเขมร วัฒนธรรมในจังหวัดจันทบุรีที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่เป็นการแสดงพื้นบ้านคือ ลำสวดพระมาลัยซึ่งเป็นการแสดงที่นับว่าจะหาชมได้ยาก ในสมัยก่อนการฝึกหัดมีปัญหาเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีความเชื่อที่ว่าถ้าฝึกหัดภายในบ้านจะเป็นเสนียดจัญไรแก่บ้าน จึงทำให้ผู้ฝึกหัดต้องหาที่ฝึกหัดนอกบ้าน แต่ในปัจจุบันนี้ความเชื่อดังกล่าวก็ไต่ลดความเข้มงวดเหลือน้อยลงแต่ก็ยังมีผู้ฝึกหัดการแสดงไม่มากนัก ทำให้ผู้แสดงที่หลงเหลือล้วนแต่เป็นผู้สูงอายุ การแสดงลำสวดเป็นศิลปะการแสดงที่มีการผสมผสานระหว่างการแสดงพื้นบ้านกับศิลปะด้านดนตรีที่นิยมแสดงในภาคตะวันออกของประเทศไทย โดยเฉพาะจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จัดได้ว่าเป็นศิลปะของชาติที่สำคัญและมีคุณค่าทัดเทียมกับศิลปะประเภทอื่นๆ เพราะเป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงขนบธรรมเนียมประเพณีที่บรรพบุรุษถ่ายทอดให้แก่ลูกหลานจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง การแสดงลำสวดนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการแสดงที่เกี่ยวข้องกับความตายมีชื่อเรียกแตกต่างกันไปตามแต่ละท้องถิ่น บางที่เรียกว่า สวดคฤหัสถ์ สวดฆราวาส สวดมาลัย การแสดงนี้มีที่มาจากการสวดพระอภิธรรมของพระสงฆ์ในงานศพ ในสมัยก่อนพระภิกษุสงฆ์จะสวดพระมาลัยต่อเพื่อเป็นเพื่อนศพ คนสมัยนั้นจะนิยมฟังเพราะมีลีลาจังหวะการสวดที่มีท่วงทำนองสนุกสนานเพลิดเพลิน ต่อมานิยม

ใช้ชมราวาสวดแทนพระภิกษุสงฆ์ยิ่งทำให้เพิ่มความตลกมากขึ้น ภายหลังมีการปรับเปลี่ยนให้เป็น ลำสวดเพื่อให้สอดคล้องกับความนิยมตามท้องถิ่น

คณะลำสวดในจังหวัดจันทบุรีที่มีชื่อเสียงในอำเภอต่างๆ มีหลายคณะ เช่น คณะป่าแก้ว คณะผู้ใหญ่แพน คณะลุงสมหวัง ธรรมจรรยา คณะวิชัย ราชนย์ คณะแม่บังอร คณะเจ้าเฝ้า คณะนายมานะ ตากมัจฉา คณะมงคล มรรคผล คณะชุมชน บ้านบางสระแก้ว ซึ่งในแต่ละคณะมีความเชี่ยวชาญในการแสดงแตกต่างกันไป เช่น ด้านทำนองที่ใช้ในการขับร้องประกอบการแสดง มีลักษณะที่ใช้ทำนองที่เป็นเพลงไทยสำเนียงต่างๆ ได้แก่ สำเนียงพม่า สำเนียงลาว สำเนียงไทย สำเนียงมอญ ซึ่งแสดงถึงความหลากหลายในการใช้ทำนองประกอบบทเพลง

สำหรับคณะชุมชนบ้านบางสระแก้วเป็นคณะลำสวดที่มีอัตลักษณ์เฉพาะที่โดดเด่น คือ มีภูมิความรู้ความสามารถด้านการลำสวดพระมาลัยเป็นพิเศษมากกว่าคณะลำสวดทั่วไป ตลอดจนสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ มีการใช้เพลงประกอบการแสดงส่วนใหญ่เป็นลักษณะทำนองโบราณ ซึ่งมีความเสี่ยงต่อการสูญหายไปจากสังคมไทยผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการศึกษาวิเคราะห์ ทำนองเพลงลำสวดพระมาลัยของคณะชุมชนบางสระแก้ว อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี เพื่อรวบรวม องค์ความรู้และทำนองเพลงลำสวดพระมาลัยเพื่อใช้ในการอนุรักษ์สืบทอด และเป็นข้อมูลสำหรับใช้ในระบบการศึกษา วิเคราะห์ การวิจัย สำหรับผู้ที่สนใจศึกษาต่อยอดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของคณะลำสวดและประเพณีลำสวดพระมาลัยชาวบางสระแก้ว
2. เพื่อรวบรวมทำนองลำสวดพระมาลัย โดยจัดเก็บในรูปแบบโน้ตไทย และโน้ตสากล
3. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรีของทำนองลำสวดพระมาลัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องลำสวดพระมาลัยของชาวบางสระแก้ว อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรีในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยอาศัยข้อมูลวิชาการจากเอกสารงานวิจัย หนังสือทางวิชาการ พร้อมทั้งการเก็บข้อมูลภาคสนาม เพื่อให้งานวิจัยบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ จึงดำเนินการศึกษาค้นคว้า และวิเคราะห์ตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นรวบรวมข้อมูล

1. รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนามจากภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการสัมภาษณ์ บันทึกเสียง การขับร้อง

ขั้นศึกษาข้อมูล

1. นำข้อมูลจากเอกสาร ตำรา งานวิจัย การสัมภาษณ์ข้อมูลภาคสนามที่เกี่ยวข้องมาประมวลเรียบเรียง จัดหมวดหมู่เพื่อใช้เป็นแนวทางการวิเคราะห์ประวัติความเป็นมาของคณะลำสวด และประเพณีลำสวดพระมาลัยชาวบางสระแก้ว

2. นำข้อมูลทำนองลำสวดพระมาลัยที่ได้จากการบันทึกเสียงภาคสนามมาบันทึกเป็นโน้ตไทย และโน้ตสากล

3. นำข้อมูลทำนองลำสวดพระมาลัยที่ได้จากการบันทึกเสียงการขับร้องที่เขียนเป็นโน้ตไทย และโน้ตสากลเพื่อใช้ในการศึกษาองค์ความรู้ทางดนตรีด้านองค์ประกอบของดนตรีที่ปรากฏในบทลำสวดพระมาลัย

ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ประมวล เรียบเรียง และจัดหมวดหมู่แล้วมาศึกษาวิเคราะห์ โดยแบ่งหัวข้อในการวิเคราะห์ 3 ประเด็น ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของคณะลำสวด และประเพณีลำสวดพระมาลัยชาวบางสระแก้ว

1.1 ประวัติความเป็นมาของคณะลำสวดพระมาลัยชาวบางสระแก้ว

1.2 ประเพณีลำสวดพระมาลัยชาวบางสระแก้ว

2. บันทึกโน้ตไทย และโน้ตสากลทำนองลำสวดพระมาลัยชาวบางสระแก้ว

2.1 รูปแบบโน้ตไทยทำนองลำสวดพระมาลัย

2.2 รูปแบบโน้ตสากลทำนองลำสวดพระมาลัย

3. วิเคราะห์องค์ประกอบของดนตรีที่ปรากฏในบทลำสวดพระมาลัย

3.1 รูปแบบของบทสวด

3.2 บันทึกเสียง

3.3 ความหมายและคุณค่าทางวัฒนธรรมของบทสวด

ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการกำหนดบันไดเสียง ผู้วิจัยได้ใช้บันไดเสียงเป็นภาษาไทย คือ บันไดเสียง โด เร มี ฟา ซอล ลา และที ซึ่งใช้กลุ่มบันไดเสียงที่กำหนดโดยใช้ชื่อย่อเพียงย่อเป็นตัวกำหนด

ขั้นสรุปข้อมูลและรายงานผล

1. สรุปผลการศึกษา และวิจัย

2. อภิปรายผล และข้อมูลข้อเสนอแนะ

3. นำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบงานวิจัยเชิงพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยลำสวดคณะบางสระแก้ว อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นในการศึกษาวิเคราะห์ออกเป็น 3 ประเด็นใหญ่ๆ สรุปผลการศึกษวิเคราะห์และรวบรวมองค์ความรู้ต่างๆ ได้ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของคณะลำสวด และประเพณีลำสวดพระมาลัยชาวบางสระแก้ว ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ.2520 มีสมาชิกเริ่มต้น 10 คน แต่เดิมเป็นการสวดพระมาลัยโดยร่วมอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ตายไม่มีค่าตอบแทน ปัจจุบันมีการรับค่าตอบแทน คืนละ 3,500 บาทขึ้นไป สมาชิกทุกท่านสามารถรับงานแสดงได้ แล้วแจ้งกับหัวหน้าคณะ เพื่อประสานงาน ประเพณีการแสดงลำสวดมีขั้นตอนการแสดง คือ เริ่มจากพิธีไหว้ครู สวดบทพระมาลัยกรรมนิบทต้น บทพระมาลัย และบทเปรตสัง ความเชื่อของการแสดงลำสวด คือ ห้ามฝึกหัดในบ้าน ห้ามนำพระมาลัยเข้าบ้านยกเว้นมีงานศพเท่านั้น

2. รวบรวมทำนองลำสวดพระมาลัย โดยจัดเก็บในรูปแบบโน้ตไทยและโน้ตสากลแบ่งออกเป็น 3 หมวด จำนวน 32 เพลง คือ หมวดบทพระมาลัยกรรมนิบทต้น มีจำนวน 2 บทเพลง หมวดบทพระมาลัย มีจำนวน 27 บทเพลง และหมวดบทเปรตสัง มีจำนวน 3 บทเพลง

3. วิเคราะห์องค์ประกอบของดนตรีที่ปรากฏในบทลำสวดพระมาลัย

3.1 รูปแบบของบทสวดพระมาลัย มีโครงสร้างของทำนองสวด แบ่งออกเป็น 3 หมวด คือ หมวดบทพระมาลัยกรรมนิบทต้น เป็นบทบาลีและบทแปล ดันเสียงจะนำบทบาลีเป็นภาษาบทสวด และลูกคู่จะรับทำนองสวดผสมกับบทบาลีและบทแปลต่อเนื่องกันไปจนกระทั่งจบแต่ละบท หมวดบทพระมาลัย จะมีโครงสร้างลักษณะเป็นท่อนเพลง 1 ท่อน แล้วดันเสียงจะขึ้นนำ 4 - 8 ท่อนเพลง ลูกคู่รับโดยร้องทำนองสวดและบทมาลัยผสมผสานกันโดยใช้ทำนองเดิมแต่เปลี่ยนบทสวดครั้งละ 1 บาท หรือ 1 บทตามความยาวของบทสวด เพลงละ 4 - 12 ท่อน และหมวดบทเปรตสัง จะใช้ทำนองเพลงที่มีโครงสร้าง 2 ท่อน มีทำนองรับตามท่อนที่ร้อง

3.2 บันไดเสียง ที่ใช้ในบทสวดและบทเพลงพระมาลัยของคณะชาวบางสระแก้ว อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี จำนวน 32 เพลง ผู้วิจัยใช้ระบบเสียงโน้ตที่ใช้ของขลุ่ยเพียงออกเป็นหลักในการกำหนดบันไดเสียง ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้พบว่า บทสวดทั้งหมดใช้บันไดเสียงประกอบด้วยบันไดเสียง โด, มี, ฟา, ซอล, ลา และที

3.3 ความหมายและคุณค่าทางวัฒนธรรมของบทสวดสรุปความหมายและคุณค่าทางวัฒนธรรมของบทพระมาลัย ในบทพระมาลัยที่คณะลำสวดชาวบางสระแก้วที่ใช้สวด จะกล่าวถึง

พระมาลัยที่เป็นพระอรหันต์ ได้เสด็จลงไปยังนรก เพื่อไปโปรดบรรดาเปรตทั้งหลาย ซึ่งได้รับผลกระทบต่างๆ ที่ตนได้ทำเมื่อเป็นมนุษย์ บรรดาเปรตทั้งหลายได้ตั้งความกับพระมาลัย ให้นำความทุกข์ที่ตนได้รับนั้นมาบอกแก่ญาติยังเมืองมนุษย์ เพื่อให้เร่งทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ เพื่อจะได้พ้นทุกข์ คุณค่าของบทพระมาลัยส่งผลถึงวัฒนธรรมของคนไทย ให้ทำความดี ละเว้นความชั่ว เมื่อมีญาติทั้งหลายเสียชีวิต ก็จะมีประเพณีบำเพ็ญกุศล เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ที่วายชนม์ไป ซึ่งเป็นประเพณีจนถึงปัจจุบัน

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยทำนองลำสวดพระมาลัยของชาวบางสระแก้ว อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี พบว่า ประวัติความเป็นมาของคณะลำสวด และนักแสดงจะเป็นผู้สูงอายุ ค่าตอบแทนน้อย การแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีดำ และมีเครื่องไหว้ครู คือ ดอกไม้ ธูปเทียน หมากพลู สุรา บุหรี่ น้ำเปล่า และเงินกำนล 12 บาท มีขั้นตอนการแสดง คือ พิธีไหว้ครู สวดบทพระมาลัยกรรมนิบทต้น บทพระมาลัย บทเปรตสัง และมีความเชื่อของการแสดงลำสวด คือ ห้ามฝึกหัดในบ้าน และห้ามนำพระมาลัยเข้าบ้าน สอดคล้องกับ นิรุช นีรุติศาสตร์ (2551: บทคัดย่อ) โดยมีขั้นตอนการสวดพระมาลัยนั้นดำเนินไปอย่างเรียบง่าย เริ่มจากการสวดบทพระมาลัย (บทในกาล) บทไหว้ครู บทไหว้ศพ บทลำสวด และบทเปรตสังเป็นลำดับสุดท้ายเช่นเดียวกัน องค์ความรู้ด้านทำนองสวด มี 3 หมวด คือ กรรมนิบทต้น บทพระมาลัย และบทเปรตสัง ผู้วิจัยได้บันทึกโน้ตบทสวดไว้ 32 เพลง เพื่อเป็นองค์ความรู้ในการศึกษาทำนอง ส่วนรูปแบบบทสวดของพระมาลัย จะมีต้นเสียงสวดนำ 4 - 8 ท่อนเพลง และมีลูกคู่รับผสมผสานกันระหว่างบทสวดและทำนองสวดที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะแต่ละบทสวด บางบทมีโครงสร้างของทำนอง 1 ท่อน หรือ 2 ท่อน บางบทมีการร้องทำนองรับเมื่อจบแต่ละบทบันไดเสียงที่ใช้ คือ บันไดเสียง โด, มี, ฟา, ซอล, ลา และ ที สอดคล้องกับ มานพ วิสุทธิแพทย์ (2533) ได้กล่าวถึงการแบ่งส่วนต่างๆ ของเพลงออกเป็นวรรคเป็นท่อน และบันไดเสียงของเพลงไทยส่วนใหญ่ เป็นบันไดเสียง 5 เสียง ด้านความหมายและคุณค่าทางวัฒนธรรม พบว่า เมื่อมีการเสียชีวิตของญาติทั้งหลาย จะมีประเพณีบำเพ็ญกุศล เพื่ออุทิศให้แก่ผู้ที่วายชนม์ได้พ้นทุกข์ และเป็นการสอนให้คนที่มีชีวิตอยู่เร่งทำความดีไม่ทำความชั่ว เพราะอาจจะทำให้ต้องตกนรกในขุมต่างๆ สอดคล้องกับ ประสาน ัญญาชาติ (2554) ได้กล่าวถึงการสวดพระมาลัยบทเปรตสัง ความกับพระมาลัยให้บอกแก่ญาติเร่งทำความดี เพื่อให้ผู้ตายได้รับส่วนกุศล จะได้พ้นจากความทุกข์

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยลำสวดคณะบางสระแก้ว อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยต้องการนำประวัติความเป็นมาและขั้นตอนการแสดงลำสวด องค์ความรู้ด้านทำนองบทเพลงลำสวดและการวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรี จำนวน 32 เพลง คำนวณมาเผยแพร่ให้เกิดประโยชน์กับการศึกษาด้านขับร้องด้านดนตรี และด้านการวิเคราะห์ สำหรับเยาวชนและผู้สนใจโดยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ควรนำองค์ความรู้เรื่องทำนองบทสวดพระมาลัยของชาวบางสระแก้ว อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี มาใช้ในการฝึกหัดร้องบทลำสวดสำหรับเยาวชน เพื่อได้เป็นแนวทางในการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านต่อไป

2. ควรนำคุณค่าด้านทำนองเพลงและโครงสร้างของเพลง มาใช้เป็นแนวทางในการประพันธ์บทเพลงในลักษณะต่างๆ สำหรับผู้ที่สนใจด้านการประพันธ์บทเพลง

3. ควรนำระเบียบวิธีการวิจัย จากการศึกษาวิจัยเรื่องลำสวดคณะชาวบางสระแก้ว อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี มาเป็นแบบอย่างในการทำวิจัยเกี่ยวกับบทเพลงปฏิพากย์หรือเพลงพื้นบ้านต่างๆ สำหรับนักวิจัย รุ่นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา อินทรสุนานนท์. (2532). **พื้นฐานมานุษยวิทยาภาควัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- นิรันดร์ นิลุตติศาสตร์. (2551). **กรณีศึกษาคณะนางรำหน้าศพตำบลทางเกวียน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง**. ปริญญาโทศิลปศาสตร. (มานุษยวิทยามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. เอกสารสำเนา.
- ปัญญา รุ่งเรือง. (2521). **ประวัติการดนตรีไทย**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ประสาน ธัญญาชาติ. (2554). **การศึกษาวิเคราะห์บทไหว้ครูลำสวดจังหวัดจันทบุรี**. จันทบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- มานพ วิสุทธิแพทย์. (2533). **ดนตรีไทยวิเคราะห์**. กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์.
- สุพัตรา สุภาพ. (2523). **สังคมและวัฒนธรรมไทย ครอบคลุมศาสนา ประเพณี**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.